

displace the visual and form the audio-dynamic structure of individual episodes. An important role is played by the details of the general and broad plan.

The author of the article first introduced into scientific circulation certain facts of the biography of Volodymyr Blondinenko.

Key words: *travelogue, cinematographic technique, opposition «insider / stranger», Volodymyr Blondinenko, Eastern Borderlands.*

Дата надходження статті: «17» квітня 2018 р.

Дата прийняття до друку: «30» квітня 2018 р.

УДК 81'271

ЄВГЕНІЯ ЦЕРА,

студентка

(м. Чернівці)

**Рими в поезії Миколи Вінграновського 60-70-х рр.
(лексико-граматичний аспект)**

У статті проаналізовано вживання лексико-граматичних рим у поетичній творчості шістдесятника М. Вінграновського 60-70-х рр., зокрема у збірках: «Атомні прелюди» (1962), «Сто поезій» (1967), «На срібнім березі» (1978). З'ясовано, що автор використовував усі типи граматичних (граматична близькість, граматичне розходження, граматичне зближення та граматична віддаленість) та лексичних відношень (лексична близькість, лексичне розходження, лексичне зближення, лексична віддаленість). Зафіксовано більшу кількість граматичних рим, ніж лексичних. Аналіз встановив, що найпродуктивніші моделі творення граматичних рим побудовані на базі іменників, менш продуктивні – на основі дієслів та прикметників. Зроблено кількісний підрахунок усіх типів рим та виведено їх відсоткове співвіднесення.

Ключові слова: *Микола Вінграновський, рима, граматичні рими, лексичні рими, відмінок, строфа, морфологічні елементи.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... В ХХ ст. активно порушувалися проблеми римування, зокрема природи самої рими. В процесі дослідження нами виявлено, що, на жаль, досі немає комплексного дослідження лексико-граматичних рим, їх значеннєвого наповнення, які оприявлені в художній практиці відомого українського письменника М. Вінграновського.

Аналіз досліджень і публікацій... Успішно розроблялися класифікації рим, здійснювалися підрахунки використання різних типів рим у поезіях відомих поетів. Цим питанням присвячені праці М. Гаспарова, В. Жирмунського, В. Ковалевського, Ю. Стехіна, Б. Томашевського та інших дослідників. Одним із найважливіших питань сутності рими є її значеннєве (сміслове) наповнення. За твердженням В. Жирмунського суттєвим фактором поетичного стилю є вибір римованих слів і їх взаємовідношення з точки зору значення. Об'єднуючи однаковим співзвуччям два різних слова, що завершують вірш, рима висуває ці слова в порівнянні з іншими, робить їх центром уваги і зіставляє їх в смислового плані один з одним [7, с. 290]. З точки зору смислового слід взяти до уваги дві обставини: по-перше – морфологічну будову рими, приналежність римованої частини слова до тих чи інших граматичних категорій, значення морфологічних елементів рими; по-друге – лексичний (словниковий) склад рими слів, що узяті незалежно один від одного, так і у певних взаємовідносинах [7, с. 291]. Дослідник, розглядаючи морфологічну будову рими, виділяв граматично однорідні (римовані слова належать до однакових граматичних категорій та перебувають у однакових граматичних формах) та граматично різнорідні.

Формулювання цілей статті... *Мета статті* – проаналізувати поезії 60-70-х рр. М. Вінграновського, виявити лексико-граматичні рими у творчості поета, схарактеризувати їх смислове наповнення.

Виклад основного матеріалу... Насамперед зауважимо, що розподіл граматичних та лексичних рим базується на близькості та віддаленості як граматичних, так і лексичних значень. Саме за цим критерієм Л. Горелік розробила лексико-граматичну класифікацію рим. При цьому враховувались окремо частини корелюючих слів рими, що виражені основою слова та формотворчі афікси. З точки зору граматичної будови рими вона виділила такі типи римованих відношень: *граматична близькість, граматичне розходження, граматичне зближення та граматична віддаленість*. Щодо лексичної будови вона також запропонувала 4 типи: *лексична близькість, лексичне розходження, лексичне зближення, лексична віддаленість* [6, с.175]

Матеріалом для дослідження рим цього аспекту послужила поезія 60-70-х рр. відомого письменника-шістдесятника Миколи Вінграновського, зокрема збірки ліричних творів «Атомні прелюди» (1962), «Сто поезій» (1967), «На срібній березі»(1978).

Аналіз рим за лексичними і граматичними ознаками показав, що М. Вінграновський використовував усі типи рим, кількість та процентне відношення яких подано у таблицях 1, 2.

Граматично близькі рими представлені подібними граматичними значеннями римованих слів і звуковим оформленням формотворчих афіксів. Кількість рим цього різновиду превалює над іншими типами граматичних рим у творчості М. Вінграновського і становить 36,7%. Найчастіше римуються іменникові слова у різних відмінках, значна частина яких перебуває у називному відмінку: *бабаюка : розлука, південь : півень, птиці : блискавиці, спільність : безгомінність, надії : вітровії, мовчання : світання, спільність : безгомінність, покривець : кінець, отупіння : двигіння : горіння*. Їхня кількість становить 72% від усіх граматично близьких рим. Бачимо, що всі вони містять однакові афікси та флексії, що й уналежнює їх до суфіксально-флексійних рим. Рими іменникового походження часто зустрічаються ще у таких відмінках: родовому (*брів : цвіркунів, стежини: жоржини*), знахідному (*сивину: глибину, зірницю : криницю*), орудному (*часом : басом, сподіванням : мовчанням, початком : небенятком, жимолоттю : плоттю, медом:небом*), рідше – у місцевому (*в павутині : у шипшині*).

Ці рими використовуються парно або перехресно у строфах віршів автора за посередництвом інших типів. Проте, іноді вони оздоблюють усю строфу: *В моїй душі безсмертний дух народів, / В моїй душі енергія століть... / Почнись, епохо чистих небозводів, / Епохо згоди, хліба і сучизімь!* [1, с.114]. Тут вжито римовані іменники у родовому відмінку.

Знаходимо і граматично близькі дієслівні рими (20%), що мають однакові особові, родові, часові, видові та способові характеристики: *засиніли : сіли, бухкає : слухає, скресне : шелесне, живе : зове, возвелич : (не) клич, сплю : люблю, простиралось : оберталось, кричать : ячать, квітчав : мовчав, загубився : схилився*. Рідше автор використовував рими прикметникового походження(7%): *безсонні : червоні, нежданна : осіянна, строга : золоторога, безмежна : обережна, глухим : сухим, океанна : туманна, грузькі : людські, вороненький : молоденький*. Щодо прислівникової граматичної близькості, то таких зразків засвідчуємо лише шість: *натхненно : недаремно, хвилинно: довгоплинно, волого : малиновоголово, прощально : вінчально, легкобоко : тонко, ревню : недаремно*.

Гранично межує із граматично близькими римами інший тип – *граматичне розходження*, який базується на однаковій частиномовній приналежності, але на різних морфологічних категоріях, що створює певну відмінність у звуковому оформленні закінчень. У поезії

М. Вінграновського кількість прикладів цього різновиду досить значна. При творенні таких рим використано майже всі частини мови у різних формах. Найчастіше граматичне розходження засвідчують римовані слова, що належать до класу іменників (86,5%), у них спостерігається використання різних відмінків та числа: *за порогом : тривого, загуби : у губи, медоцвіт : у світ, відьми : кіньми, дорозі : бомбовозів, вогонь : скронь, путівець : сердець, птах : у житах, титан : ран, народ : скорбот*. У дієслівних римах (11,5 %) таке розходження спостерігається при використанні різних форм виду і часу: *чиню : розчиню, не приляже : в'яже, не докликнуть : сліпнуть, не мигтить : позолотить, шумить : звелить*.

Найменша кількість зразків цього типу пов'язана із використанням римованих слів прикметникового походження (2%): *чуттєвій : миттєві, темним : печений*.

Вірш «Не чіпай наші сиві минулі тривоги!» весь пронизаний римами такого типу, що іноді чергуються із граматично близькими звуковими перегуками. Остання строфа містить граматичне розходження у іменникових римах різних відмінків: *Тіні предків моїх відійдуть на світаниці, / І прокинеться світ у пташинім рою... / Мені світять твій погляд, і плечі, і пальці, – / І зоря доганяє зорю* [1, с. 127]. У поезії «Вона була задумлива як сад» рима цього типу використана у риторичному запитанні: *Ну, що ж тепер мовчиш, мій вік / Цивілізованих калік?!* [1, с. 145].

Ці граматично однорідні рими презентують морфолого-синтаксичний паралелізм, вони розвиваються до часткової тотожності, повторюючи однакові афікси та флексії. На думку В. Жирмунського, такі рими не можуть мати специфічно смислового впливу, оскільки вони переважно звукові, у той час, як рими корінні, а особливо граматично різнорідні, є різко вираженими смисловими римами, що об'єднують за звуковою подобою два різних значення, два повноцінних, але різних за змістом поняття [7, с. 292]. До таких різнорідних рим уналежнюють тип *граматичного зближення*, який характеризується вживанням різних частин мови, а закінчення таких рим твориться за допомогою однакових фонем.

У поезії цього періоду М. Вінграновський особливо активно використовував такий різновид, римуючи щоразу різні частини мови у цікавих і несподіваних поєднаннях. За кількістю використання цей тип межує із граматичною близькістю, він становить 36% від усіх граматичних рим. Моделі рим граматичного зближення розгалужені, вони здатні поєднувати різні частини мови між собою, раз у раз змінюючи собі пару. Найчастіше фіксуємо такі моделі:

- іменник + прикметник : *тишина : запашина, крові : чорноброві, ночі : урочі, долі : ясночолі, морем : червоним, минуле : незаснуле, сну : навісну душі : запашні, надій : молодій;*
- іменник + дієслово: *покоси: плодоносить, дівча : мовчать, куліш : спиш, Дунаю : заспіваю, хрести : перевести, хати : припинати;*
- прикметник + іменник / дієслово: *чуле : минуле, золоті : руйноті, пухкою : супокою, таємниче : кличе, проклят : топлять, червоне : тоне;*
- займенник + іменник: *собою : габою, такою : неспокою, ніким : Явдоким, нам : літакам, її : гаї;*
- дієслово + іменник : *злетіти : квіти, горить : мить, не вгава : трава, підросло : чоло, пішло : село, любити : діти, кужеля : Земля;*
- прислівник + іменник/прикметник : *пораненько : світотенько, півжмені : навіжені, сьогодні : благородні, далі : печалі, млосно : орденоносний, мовчки : жовточки.*

Такий тип зустрічається чи не в усіх поезіях М. Вінграновського, особливо багатий на нього цикл віршів «Золоті ворота». Тут рими формуються за допомогою граматичного зближення навіть у кількох строфах поспіль, наприклад:

*Не згуби мою молодість, Україно,
І сумління моє не зганьби.
Дозволь не повірити в щастя *наївно*.
Дозволь не лежати в ногах *доби*.*

*Підійми моє серце над часом і простором
І тривоги свої ти мені довір.
Не стоїть моя хата від тебе *осторонь*,
Бо других Україн не шукає мій *зір* [1, с. 97].*

Автор використав у першій строфі також внутрішню риму початку вірша з наступним кінцем (*не згуби : не зганьби*), яка за типологією належить до граматично близьких.

Автор експериментує із поєднаннями слів, іноді це допомагає при формуванні особливого емоційного наповнення у поезії. Приміром створенню нищівної іронії передують застосування певних контрастів у римованих словах граматичного зближення: *З ножів і души, де голо і де кволо, / В осліпленій сльозами сліпоті / Тікає воля, дух її і слово. / І грає рабство в сурми золоті* [1, с. 172]. Парадоксально протилежні за змістом рими *слово : кволо, сліпоті : золоті* створюють потрібний ефект на реципієнта – посилюється увага щодо проблеми.

Четвертий тип рим за граматичним принципом – *граматично далекі* рими. У них відмінні граматичні значення, що посилюється фонетичною невідповідністю. Часто він представлений зіставними римами. У творчості М. Вінграновського цей тип використаний непослідовно і дещо рідше, ніж інші (10,8%). Проте фіксуємо кілька цікавих прикладів: *вороняччя : плаче, приреченість : на плечі, пробите : жито, говорити : тиховито, дум : іду, ясно: упасти, кленом : здоровенно, заграви : правом.*

Бачимо, що граматичні рими широко використані у творчості поета, вони суттєво переважають над іншим типом – лексичними римами.

Лексичні типи рим теж базуються на близькості та віддаленості лексичних значень і фонетичної співзвучності основи слова. Розглянемо перший різновид із запропонованої класифікації – *лексична близькість*. До цих рим належать ті, у яких простежується умовно близьке лексичне значення і фонетична подібність лівої частини слова перед наголосом. При визначенні близькості лексичних значень, користуємося загальноприйнятою у мовознавстві класифікацією номінативних слів на різні лексико-семантичні групи (ЛСГ), наприклад, назви спорідненості, почуттів, кольору, руху і процесів.

М. Вінграновський рідко використовував лексично близькі рими, серед них знаходимо спільнокореневі слова: *голуби : голубих, сучасність : всечасність, обереги : обережний, народи : народить, сили : безсилий*; слова певної лексико семантичної групи, наприклад, назви дії: *освітив : освятив*. До такого типу також належать римовані слова, що відображають цілковиту фонетичну тотожність, але деяку графічну відмінність: *Бо наче я вже не живу, / Свою надію неживу* [1, с.145].

Другий тип рим за лексичним аспектом – *лексичне розходження*. При виділенні цього різновиду варто зважати на близькість лексичного значення та на стилістичне використання, проте у них простежується відмінність у звукових оболонках основ римованих слів.

Цей тип, як і попередній, також трапляється у поетичних творах автора нечасто. Лексичне розходження наявне найчастіше у словах однієї ЛСГ. Розповсюджена група із назвами природних об'єктів і явищ, зокрема назви тварин: *грозою : водою, в ярах : ховрах, горобці : зайці, вітер : квітів, соловії : гаї, полях : птах*. Фіксуємо приклади римованих слів, семантичне поле яких характеризується синонімічними відношеннями: *відкрокувалось : відмotalось* (назва закінченої дії), *почалася : зайнялася* (назва початку дії). Ці зразки – неповні понятєві синоніми, які вирізняються відтінками значень та

способом відображення дійсності. Часто за допомогою цього різновиду засвідчено використання абстрактних найменувань, зокрема назви та ознаки внутрішніх почуттів, емоцій: *страждання : сподівання, милість : повноцільність, зрілість : весилість, турбота : любовта, байдужа : тужать*.

Цікавий приклад цього різновиду зустрічаємо у вірші «Сиві могили в зеленому полі»: *Де вас набралося, сиві могили? / Ви Україну мою хоронили* [1, с. 142].

Тип лексичних рим, у яких співвідносяться слова із далекими лексичними значеннями, але із близьким фонетичним оформленням основ, називається *лексичне зближення*. Це найбільш вживаний різновид у поетичній творчості М. Вінграновського 60-70-х років. Абсолютна нетотожність лексичних значень, але фонетична подібність частин слів приваблювала автора. Він створював оригінальні римовані пари, контрастність значень яких посилювала увагу на зміст і увиразнювала змістове наповнення поезії. Серед них зустрічаються неточні рими: *світом : віти, світі : смітник, добре : горбе, печаллю : причалю, рвійна : мрійва, мервах : нервах, весни : нависний, слів : ослін, кажанів : в казані, жниво : можливо, туманом : тьмяно*. Часто такий тип твориться за допомогою додавання певного звука (частіше приголосного), що створює практично тотожні за акустичним оформленням пари слів: *вроди : води, Бога : убога, крові : рові, роби : роби, жертви : жерти, дороги : догорів, реве : реве*. Спостерігаємо також заміну одного звука на інший, натомість решта звуків фонетично збігаються. Таке явище продукує появу нового слова із новим лексичним значенням: *Сміялись вам, мовчати вами, / Вашим ім'ям сповнять гортань / І тихотинними губами / Промінням пальчиків гортань*...[1, с. 151]. Наведемо ще такі зразки: *рида : руда, пітьми : дітьми, болів : білів, злади : зради, колоскову : колискову, слів : снів*. Бачимо, що серед них є різні типи граматичних рим, але найбільше зацікавлюють ті, які одночасно характеризуються лексичним і граматичним зближенням: *Й готель, де ти прибув і вибув, / Рука на пальчій стіні – / Це все, немов далекий вибух, / Як пам'ять втрачена мені* [1, с.180], *Та затверділий біль в очах, / Та той вогонь, що не дочах* [1, с. 182]. Рима лексичного зближення може одночасно виступати ще і в ролі граматичної віддаленості: *Цю жінку я люблю. Така моя печаль. / Така моя тривога і турбота. / У страсі скінчив ніч і в страсі день почав. / Від страху і до страху ця любовта* [1, с. 164], *Блакитно на душі... забув, коли мовчав... / Вже гасли пальці, билася дорога, / А тут тобі і нате: молочай / При березі, в камінні, на порогах* [1, с. 220].

З-поміж рим цього різновиду визначаємо такі римовані слова, що за своєю семантичною природою належать до омонімів. Знаходимо чотири зразки із вживанням неповних омонімів, а саме омоформ: *Hi! Ти бери в своє серце світи – / Ними із серця для них же світи!* [1, с. 98], *Згорають очі слів, згорають слів повіки. / Та є слова, що спопеляють рот. / Це наше слово. Жить йому повіки. / Народ всевічний. Слово – наш народ* [1, с. 170], *На срібнім березі Дніпра / Слов'янства золота столице, / Світанку мови і добра, / Вікно у світ стооке і столице* [1, с. 190], *По тій дорозі хто прийшов, / Той знає, що ті верстви варті... / Але – там першою Любов / На грізній на своїй на варті* [1, с. 279].

Погоджуємося з думкою М. Гаспарова, що основне завдання омонімів – це виникати цілком природно, але надзавдання полягає у тому, щоб їх гра перегукувалась зі змістом вірша, підкреслювала сенс, вкладений у нього [4, с. 148]. У М. Вінграновського використання омонімів не характеризується штучністю, навпаки – додає особливого звучання і акцентування, а художня вартість таких слів цілком виправдана.

Нерідко автор творив римовані пари, у яких одне слово є частиною іншого. При читанні поезії із такою технікою використання рим створюється враження своєрідного «відгомону» попереднього римованого слова у іншому рядку із його парою. Створюється начебто ефект «римованого ехо»: *хустину : тину, чалий : помічали, лю-лі-лю : люблю, далі : медалі, стоганебні : небі, богине : гине, криниць : ниць, опівночі : очі, молодії : дії, повів : заповів, жить : розворожить, ери : Венери, голо : глаголом, нешелестінь : тінь.*

Наведемо строфу, в якій наявне використання тавтологій та асонансу -о-посилюється ще і напівтотожними римами лексичного зближення, виникає звукова гра слів:

За літом літо, літо літо *лове*,
Чорніє ніч, де вчора день *ходив*.
І сивіє життя, як поле *ковилове*,
Як дивне диво з-поміж дивних *див*[1, с. 143].

Останній тип цієї класифікації має назву «*лексична віддаленість*». Він характеризується невідповідністю лексичного значення та звукової оболонки основ римованих слів. Такий різновид найменше використаний у поезіях М. Вінграновського. Лексично далекі рими часто збігаються із типом граматичної віддаленості, коли немає дотичності у лексичних і граматичних значень, а фонетична складова основ та афіксів має різне вираження. Збіги обох рим приваблюють оригінальністю творення і змістовим наповненням у поезії: *Я плачу.*

Все біло навколо. / Я плачу сліпими сльозами, / І мова моя пересохла...[1, с. 138]; Так треба. Повернень – доволі! / Не треба. Даремно. / Недолі потреба? Напевно, недолі...[1, с. 199]; А сумніви-гризоти, як татари! / А час холодну ніженьку кує!.. / Не зрадь хоч зараз, не проминайся даром, / Один хоч раз, передчуття моє! [1, с. 274].

Кількість подібних фонем у лексично віддалених римах значно менша, ніж у попередніх типах: *відійшла : в комишах, лебедило : дивом, огуddя : людям, лукава : небавом, смереки : сивеньким.*

Висновки... Отже, поезія 60-70-х рр. М. Вінграновського багата на використання лексико-граматичних рим. Граматичні рими та її типи превалюють над лексичними. Найбільше вжито рим 2-х типів – граматичної близькості та граматичного розходження. Автор активно послуговувався використанням рим, що за своєю морфологічною природою належать до класу іменників, менше презентовано дієслівних рим, найменше – прикметникового походження. Серед лексичних рим на першому місці тип лексичного зближення, оскільки саме повне чи неповне фонетичне співзвуччя різних за лексичним значенням слів (на яких робиться особливий акцент) створює не лише звукові та значеннєві парадокси, естетико-ігрові ефекти, а й привертає цим ще більшу увагу до поетичних рядків.

Табл. 1 Кількісні дані про використання частин мови у граматичних римах

Тип граматичної рими	Граматична близькість	Граматичне розходження	Граматичне зближення	Граматична віддаленість
Загальна кількість / у процентах	629 – 36,7%	281 – 16,5%	618 – 36%	184 – 10,8%
Кількісні дані про використання частин мови у гр. римах	Імен. 456 – 72%	Імен. 243 – 86,5%		
	Дієсл. 126 – 20%	Дієсл. 31 – 11,5%		
	Прикм. 41 – 7%	Прикм. 6 – 2%		
	Присл. 6 – 1%			

Табл. 2 Типи лексичної рими та їх процентне співвідношення

Тип лексичної рими	Лексична близькість	Лексичне розходження	Лексичне зближення	Лексична віддаленість
Загальна кількість / у процентах	37 – 15%	66 – 26,6%	90 – 36,4%	55 – 22%

Табл. 3. Кількість рим у віршах

Вірші	К-ть ряд.	гр. бл.	гр. роз.	гр. зб.	гр. в.	л. бл.	л. роз.	л. зб.	л. в.
Серпень ліг під кущем смородини	20	4		2					2
Ви, як стежка, кохана	21	3	1		2				
Перепеленят перепелиці	12	3			2				1
Димить стерня над синіми ярами	19	4	1	1					
Даленіє вечір в бабиному літі	8	2		1	1				
Вечірне	36	8	2	4	2	1	2		
Сонет	14	5	1	1					
На могилі стояло сонце	8	1							
Жоржина	52	10	3	12	1			1	2
Прадід	32	8	3	5					1
Піч	28	4		7	3		1		
Тополя	12	2		2					1
Боюсь поворухнутись...тишина...	14	3	3	1					
За гай ступило сонце і пішло	20	3		6	1				
Морської осені	36	3	2	9	2				
Стояла в травах ніч	18	3	2						
Слава художнику	24								
Синій сон у небесному морі	20	3		5	1	1			2
Моему морю	24	7	2	2					
Канни	24	4		3	3	1			2
Ти - вся любов. Ти - чистота.	14	3	1	1					

ти плачеш. Плач. Сльозам...	14	1		1	2		1	4	
Над Чернівцями вороняччя	17	6			1	1		1	1
За селом, за посірілим тином	20	4	1	2				3	
Я думаю, як і чиню.	16	1	1	2	3	1		3	
До порога моєї землі	12	2		2	1				
Вінок на березі юності	210	47	6	25	7	1	7	2	1
Індустріальний сонет	14	1	3	1			1		2
Вогненна людина	54	6	2	13	1			1	
Слово димаря	24	5	2	1	1				
Золоті ворота	214	43	8	22	14	3		1	1
Привіт тобі, ріко моєї долі!	52	10	5	6	3			2	
Осяяння	46	1	1	1					1
Червоною задумливою лінією	20	6	2		1			1	
Вставай, рибалко! Гаснуть метеори	16	6	2						
Квітень	20	2	2	4				1	1
Де ти, мій коню з Дніпра- Дунаю?	24	1	5	4				1	
Десь є там яр у глибині полів	16	2	1	5		1	1	1	
ми підійшли до скирти	32				3				
Прицокало, прибилось, притекло	14	4	1	1	1				
Мій день народження - це ти	8	1		1	2				
Чорна райдуга	32	3	4	6	3		1	5	
Демон	266	47	13	52	9	3	6	8	1
Сікстинська мадонна	14	2	4	1					1
Опала тінь на землю обігріту	28	6	2	4	2	1	1		
Останній міст проплив удалині	38	3		3	3		1		
Елегія	41	10	4	4	1	2	2	2	1
Тост	20	4		6			2		
Не чіпай наші сиві минулі тривоги	24	6	5	1					2

Скажи мені, Дніпре...	24	7	1	3	1		1		
Станси	57	11	4	11	2		3	1	
Прелюд Землі	8	3		1					
Прелюд №13	18	3	4	2		1			
Ви чуєте? Ви чуєте - він спить!	24	3	4	5					
Душа наїлася та бреше	12	3		2					
Кінотриптих	29	9	1	5				1	
Пророк	32	6	2	5	2			1	1
Плач Ярославни	16	3		4	1		1		
Тринадцять руж під вікнами цвіло	19	3	1	4				1	
Учора я ще в цьому колі жив	38	6	2	3	1		4	2	
Прилетали гуси, сіли у воротях	4	1	1						
Триптих	24	4	6	5					
За літом літо, літо літо лове	20	3		7				2	
Сива стомлена сутінь снігів	16	5	1	2		1			
Вона була задумлива, як сад	42	6	3	3				2	
Уже тоді, оповесні, коли	16								
Літа жадань, літа сум'ять і знади!	12	1	4	1					2
Повернення Хікмена	28								
І є народ...	31	4	3	4		2	1		
Над гаєм грає птичий гай	20	3	2	3	2				
Сміяйтесь вам, мовчати вами	20	2	3	4	1		1	4	
До нас прийшов лелека	12	2	1	2					
Зазимую тут і залітую	12	1		3	2				
Будеш мати мене зимувати	12	2		2					
Сести білть яблуні в саду	9	1	2						
Марія	12	6					2		
Коли починається ніч	31								
Безневинним жовтавим гроном	12	1	2	3					

Минулося. І вже не треба	17	3		4	1	1			
Цієї ночі птах кричав	16	5	1	2				1	
Рябко, і дощ, і з вітром цвіт	16	4	2	2					
Над чорнобривцями в саду	3								
Під рябими кущами вухатими	4			2					
До думи дума доруша	16	1	4						
Перша колискова	16	4		4			1		
Червоний светр, білий сміх я обійняв	4		2						
Ти, сивий лісе в сутніні прозорій	12	1	2	3					
Фуга	33				9				1
На болоті	12	3							
Лошиця з дикими і гордими ногами	31	3	2		5				3
Цю жінку я люблю	16	1	3	3	1		2		
Дружиною мені приснились ви	14								
Ми з нею проснулися з голубами	3				1				
Ніколи б не подумав, що ця хмара	3				1				
Вже все прощально. Я боюсь	12		1	3	2				
Імператриця Варвара	21	4	1	4	1				1
За селом на вечірній дорозі	3								
Тут, перед хатою, де я колись ходив	3								
Ходімта в сад. Я покажу вам сад	20	4	2	2			1	1	
Води з очерету хлюпавиця	28	7	2	4	1			3	
Згорають очі слів	4	1						1	1
Що хулою протята хвала?	12	2	1	2	1			2	
Ніч Івана Богуна	128	19	8	23	6	2	1	5	1
Сосновий день	24								
Крізь час, і простір...	3								
Коли моя рука, то тиха, то лукава	16	2		4	1			1	

Качки летять! Марієчко-качки...	32	5	1	8		1	1		2
Цю грозі не забуду ніколи	3								
Мій Києве, гайда до неї	16	5	1	2			3		
Як світле сніво, як плавба	17	2	3	2	1				
Ти схожа. Дві краплі води	12	2		3				1	
Це ти? Це ти. Спасибі... Я журюсь	19	2	3	3	1				
Я тій сльозі сказав: не йди	12	2	1	2	1			1	
Я сів не в той літак	25								
У синьому небі я висіяв сні	16	1	3	1			1		
Ще молодесенька. Навшипінках...	22	1		1	1				
Цвітуть на білому хати	8	1	1	1	1				
Над гаєм хмара руку простягає	20	4	1	3	1				
Людина і ніч	12	3		2	1				1
Наш Василь іде по найдовшій дорозі	57								
Київ	16	4	2	1				1	1
Наїлися шпаки снігу...	6		1	1	1	1			
Не маю зла до жодного народу	36	2	2						
Зупинилась тиша тиха і незбудна	16	2	2	2	2				
Пісня	16	2	4	2		1			
Кохана	43								
Півпуда бринзи, і корзина перцю	12		2	4				1	
Стоять сухі кукурудзи	16	2		5	1		1		
Так треба. Повернень - доволі!	8			2	2			1	
В кукурудзинні з-за лиману	20	4	2	3	1			1	
Блакитно на душі...	16	1	1	5				1	
Горить собі червоний глід в ярах	12	2	2	2			1		
Так швидко відминули кавуни	12	2	1	3					1
Щока, та тінь, та тінні очі	16	2		6					1

Пришерхла тиша - сіра миша	12	1	1	3	1		1	2	
Скіфська колискова	24	3	5	6				1	
Мерані	42	2	5	10	3	3			3
Заходить сонце. Сніг іде	32	4	2	8	1		1	2	
Повернення до Львова	28	4	1	8	1				1
Серпнева елегія	16	2	1	3	2				2
У лісі вже нічого не цвіте	12	3		2	1				
Прилетіли коні - ударили в скроні	5	1		1					
Новорічна колискова	20	1	2	4	2		1		
Оксана	16	2	1	4	1				
І липи темна тінь...	22	1	2	5			1		
Довго-довго давне літо давніло	16	3	1	3	1				1
Величальна народові	16	2	2	3	1				
І те, і те: як птах ранковий	16	6	1	1			4		
Я скучив по тобі, де небо молоде	20	2		8					
Але було вже пізно мальвам	16	1		7				1	
На синю синь води лягла хмара ...	16	4	1	2	1		1		
І та весна, і ця весна	2		1					1	
Між очеретом зорі під Десною	3								
На вухо літу коник сюркотить	2								
Погасло на ніч світло	3								
До Золотих воріт ти ходиш...	2								
Позахолодало за ріллю	16	2		6		2			
Учителю, уже ми вдвох з тобою...	20	4	1	5					1
Гайявата	124	5	9	17	22		4	3	1
У хаті холодно. Твоїх духів лиш запах	3								
Ще під інеем човен лежав без весла	12	1	2		3			1	1
То дощ, то сніг, то знову дощ	24	3	4	3			1		

Пісня Сіроманця	12	1	2	2	1				2
Поснули - сплять оса з осоною	12	4	1	1		1		1	
Встав я - ранній птах	68	8	5	14	5			1	
Я дві пори в тобі люблю	32	5	2	7	2		1		
Елегія .1976	25								
Коло тебенько я - дивись!	16	1	1	5	1	1			
Вас так ніхто не любить. Я один	12		1	4				1	2
Величальна молодії для молодого	12	1	1	4					
Вже ночі під листопадом ночують	20	2	5	3				1	
Пісня про життя	24	3	2	4	3				
День Перемоги	40	5	4	8	3	2		2	2
Довженко	52	10	6	7	1	1		1	
Де дихає Байкал...	16	3	1	3	1				
На міднім небі вечір почорнів	12	2	1	2	1	1			
Величальна колискова	21		1	5	3				
Сума	4292	629	281	618	193	37	66	90	55

Список використаних джерел і літератури:

1. Вінграновський Микола. Вибрані твори / упор. Мирослав Лазарук. Серія «Шістдесятники». Київ: Смолоскип, 2013. 872 с.
2. Ворт Д. О грамматическом компоненте славянской рифмы (на материале 'Евгения Онегина' А.С. Пушкина). *American Contributions to the 8th International Congress of Slavists*. 1978. Т. 1. С. 774–817.
3. Гаспаров М., Скулачева Т. Глагольная рифма и синтаксис стихотворной строки. *Русский язык в научном освещении*. 2001. № 1. С. 148–160.
4. Гаспаров М. Избранные труды. Том IV: Лингвистика стиха. Анализ и интерпритации. Москва: Языки славянской культуры, 2012. 720 с.
5. Гаспаров М. Эволюция русской рифмо. *Гаспаров М. Избранные труды. Том III: О стихе*. Москва: Языки русской культуры, 1997. 608 с.
6. Голерик Л. Лексико-грамматическая классификация рифм: на примере лирики Валерия Брюсова / М. Л. Гаспарову-стиховеде. *In memoriam* / сост. и ред. М. В. Акимовой и М. Г. Тарлинской. Москва: Издательский Дом ЯСК: Языки славянской культуры, 2017. С. 170–190.
7. Жирмунский В. Рифма, ее история и теория. *Жирмунский В. Теория стиха*. Ленинградское отделение: Советский писатель, 1975. С. 235–430.

8. Ковалевський В. Рима: Ритмічні засоби українського вірша. Київ: Радянський письменник, 1965. 288 с.

9. Поливанова Д. Части речи в позиции рифмы. *Статьи на случай: Сборник в честь 50-летия Р. Г. Лейбова* / ред. М. В. Боровикова, Л. Д. Зубарев, Т. Н. Степанищева. Москва: Объединенное гуманитарное издательство Ruthenia, 2013.

10. Стехин Ю.К. К вопросу об использовании различных частей речи русского языка в рифме. *Вопросы прикладной лингвистики*. Днепропетровск, 1970. Вып. 2. С. 96–98.

11. Томашевский Б. В. К истории русской рифмы. *Томашевский Б. В. Стих и язык. Филологические очерки*. Москва: Гослитиздат, 1959. С. 69–131.

References:

1. Vinhranovskiy Mykola. Vybrani tvory / upor. Myroslav Lazaruk. Seria «Shistdesiatnyku». Kyiv: Smoloskyp, 2013. 872 s.

2. Vort D. O grammaticheskom komponente slavyanskoj rifmy (na materiale 'Evgeniya Onegina' A.S. Pushkina). American Contributions to the 8th International Congress of Slavists. 1978. T. 1. C. 774–817.

3. Gasparov M., Skulacheva T. Glagol'naya rifma i sintaksis stixotvornoj stroki. *Russkij yazyk v nauchnom osveshhenii*. 2001. № 1. С. 148–160.

4. Gasparov M. Izbrannye trudy. Tom IV: Lingvistika stixa. Analizy i interpretacii. Moskva: Yazyki slavyanskoj kul'tury, 2012. 720 s.

5. Gasparov M. E'voliciya russkoj rifmo. Gasparov M. Izbrannye trudy. Tom III: O stixe. Moskva: Yazyki russkoj kul'tury, 1997. 608 s.

6. Golerik L. Leksiko-grammaticheskaya klassifikaciya rifm: na primere liriki Valeriya Bryusova / M. L. Gasparovu-stixovedu. In memoriam / sost. i red. M. V. Akimovoj i M. G. Tarlinskoj. Moskva: Izdatel'skij Dom YaSK: Yazyki slavyanskoj kul'tury, 2017. S. 170–190.

7. Zhirmunskij V. Rifma, ee istoriya i teoriya. Zhirmunskij V. Teoriya stixa. Leningradskoe otdelenie: Sovetskij pisatel', 1975. S. 235–430.

8. Kovalevskiy V. Ryma: Rytmichni zasoby ukrainskoho virsha. Kyiv: Radianskij pismennyk, 1965. 288 s.

9. Polivanova D. Chasti rechi v pozicii rifmy. Stat'i na sluchaj: Sbornik v chest' 50-letiya R. G. Lejbova / red. M. V. Borovikova, L. D. Zubarev, T. N. Stepanishheva. Moskva: Ob"edinennoe gumanitarnoe izdatel'stvo Ruthenia, 2013.

10. Stexin Yu.K. K voprosu ob ispol'zovanii razlichnyx chastej rechi russkogo yazyka v rifme. *Voprosy prikladnoj lingvistiki*. Dnepropetrovsk, 1970. Vyp. 2. S. 96–98.

11. Tomashevskij B. V. K istorii russkoj rifmy. Tomashevskij B. V. Stix i yazyk. Filologicheskie ocherki. Moskva: Goslitizdat, 1959. S. 69–131.

Summary

Yevheniya Tsera

***Rhymes in the Poetry of Mykola Vinhranovskyi in the 1960-s and 1970-s.
(Lexical-Grammatical Aspect)***

The article analyzes the use of lexico-grammatical rhymes in the poetic work of the 1960-s, written by M. Vinhranovskyi, in particular in the collections: «Atomni Preliudy» (1962), «Sto Poezii» (1967), «Na Sribnim Berezi» (1978)) It was found out that the author used all types of grammatical (grammatical proximity, grammatical difference, grammatical convergence and grammatical distance) and lexical relations (lexical closeness, lexical difference, lexical convergence, lexical distances). There are more grammatical rhymes than lexical ones. The analysis revealed that more productive models of the creation of grammatical rhymes are constructed on the basis of nouns, less productive – on the basis of verbs and adjectives. Quantitative calculation of all types of rhymes is made and their percent correlation is deduced.

Key words: *rhyme, grammatical rhymes, lexical rhymes.*

Дата надходження статті: «28» березня 2018 р.

Дата прийняття до друку: «06» квітня 2018 р.